

GELIJKE KANSEN VOOR PERSONEN MET EEN VISUELE HANDICAP

Memorandum van de Brailleliga ter attentie van de gewestelijke en
gemeenschapsoverheden.

Blinde en slechtziende mensen hebben net als ieder ander het recht om volwaardig deel te nemen aan het maatschappelijk, economisch en cultureel leven.

In elk beleid systematisch initiatieven opnemen om de integratie van personen met een handicap te bevorderen, is een belangrijke doelstelling.

Daarom vraagt de Brailleliga de politieke verantwoordelijken zich in te zetten voor een grotere participatie van representatieve verenigingen van blinden en slechtzienden in de beheers- en adviesorganen.

De bevoegdheid voor het gehandicaptenbeleid is verdeeld over verschillende beleidsverantwoordelijken. Die versnippering maakt het personen met een handicap een heel stuk moeilijker.

Er moet dan ook een totaalaanpak komen voor personen met een handicap, binnen een maatschappelijke en inclusieve benadering die dichterbij de realiteit staat en beter op hun behoeften afgestemd is.

Vandaar de behoefte aan een coherent beleid en aan verbindingskanalen, niet alleen tussen de gewestelijke en gemeenschappelijke overheden maar met alle overheidsniveaus.

De Brailleliga, een vereniging voor blinde en slechtziende mensen, doet een beroep op de gewesten en de gemeenschappen om hun verantwoordelijkheden op te nemen, om actief en concreet aan gelijke kansen te werken. Om hen op deze weg te helpen, presenteert de Brailleliga, in het licht van de komende gewestelijke en gemeenschapsverkiezingen, haar memorandum.

1. SENSIBILISERING VAN DE ACTOREN DIE EEN ROL SPELEN BIJ DE INTEGRATIE

Vanaf het moment dat blind- of slechtziendheid wordt vastgesteld, moet er zo snel mogelijk ingegrepen worden. Oogartsen, huisartsen, maar ook bijvoorbeeld de consultatiecentra van Kind&Gezin zouden hun werk als eerstelijnsdiensten nog beter kunnen doen als zij beschikken over volledige en duidelijke informatie over de verschillende begeleidingsmogelijkheden door de verenigingen van slechtzienden en blinden in de sector. Bij wijze van bijdrage zou gedacht kunnen worden aan sensibilisatieactiviteiten, brochures en postercampagnes in wachtkamers.

Voor iedereen die een rol kan spelen bij de integratie van personen met een handicap, moeten sensibiliserings- en informatiesessies georganiseerd worden. In scholen kunnen voor alle betrokken actoren voorlichtingssessies georganiseerd worden. In de studieprogramma's van bepaalde hogere studies (architectuur, geneeskunde, communicatie ...) zouden bijvoorbeeld specifieke modules rond deze materie moeten worden geïntegreerd, bij de werkgevers zouden er voorlichtingsacties moeten worden georganiseerd, en de overheden zouden sensibilisatiecampagnes moeten organiseren ter attentie van het grote publiek.

Samengevat:

- ↳ **De oogartsen, huisartsen, enz de vereiste informatie verstrekken om blinde en slechtziende personen zo goed mogelijk te kunnen doorverwijzen.**
- ↳ **Leerlingen, bepaalde beroepscategorieën, werkgevers en het grote publiek sensibiliseren.**

2. ZELFSTANDIGHEID

Ambulante diensten zoals diensten voor vroegtijdige begeleiding, thuisbegeleiding, sociale diensten en andere specifieke diensten van verenigingen voor blinden en slechtzienden, ... spelen een belangrijke rol in een inclusief beleid voor personen met een handicap.

De oprichting van structuren van dit type zou moeten worden aangemoedigd en ondersteund. Het huidige aanbod naar blinde en slechtziende personen is onvoldoende. Een betere financiële ondersteuning van de bestaande diensten is noodzakelijk. Deze diensten bieden namelijk zowel aan de persoon met een handicap als aan hun familie een begeleiding op maat bij het vinden van een op hen afgestemd aanbod en ijveren ervoor dat een persoon met een handicap thuis of in zijn eigen wijk kan blijven wonen.

Dankzij een gespecialiseerde en professionele opvolging bieden deze diensten een persoon met een handicap de instrumenten aan die nodig zijn om zich tot "algemene" diensten te kunnen richten. Verenigingen zoals de Brailleliga hebben hierbij vaak een brugfunctie tussen de persoon met een visuele handicap en de bestaande "algemene" diensten.

De Vlaamse overheid heeft al inspanningen gedaan, maar er blijven lacunes over waar men niet bij stilstaat.

Om toegang te krijgen tot de schriftelijke informatie die nodig is voor hun maatschappelijke integratie, moet deze informatie voor personen met een visuele handicap worden omgezet naar een voor hen toegankelijk medium: in braille, in groot lettertype of in gesproken vorm.

Nog niet iedereen heeft toegang tot de informatie die men nodig heeft.

Cursusmateriaal van niet erkende opleidingen blijft een probleem wat betreft het omzetten. Ook worden bepaalde situaties die duidelijk gelinkt zijn aan de maatschappelijke integratie, niet in aanmerking genomen (vrije tijd, persoonlijke post, ...).

Met een omzettingbudget zouden personen met een visuele handicap de gewenste informatie zelf kunnen omzetten zonder afhankelijk te zijn van hun maatschappelijke en familiale netwerk.

Ondanks de recente inspanningen van de Vlaamse overheid, stelt de Brailleliga vast dat nog veel mensen moeten wachten op hun Persoonlijk Assistentiebudget. Hierdoor kunnen zij niet gebruikmaken van de mogelijkheden dat dit PAB hen biedt. De vraag blijft helaas groter dan het aanbod. Ondertussen startte men in Vlaanderen met het PGB-experiment. We zijn benieuwd naar het resultaat ...

Samengevat:

- ↳ **Ondersteuning en/of opstarten van nieuwe, specifieke, ambulante structuren voor blinde of slechtziende personen.**
- ↳ **Meer mensen de kans geven gebruik te maken van het PAB.**

3. TOEGANKELIJKHEID

Obstakels op straat en in de naaste omgeving kunnen een grotere hinderpaal zijn voor maatschappelijke integratie dan de functionele beperkingen van de persoon met een handicap zelf.

Toegankelijkheid is daarom “incontournable” geworden indien een beleid dat zich richt naar personen met een handicap, effect wil hebben.

Een groot aantal stedelijke centra wordt momenteel opgeknapt en aangepast aan verscheidene categorieën weggebruikers. Verscheidene van die aanpassingen hebben betrekking op de verkeersveiligheid en de levenskwaliteit, maar helaas zijn veel openbare plaatsen nog niet voldoende afgestemd op personen met een visuele handicap.

De Brailleliga vraagt de politieke verantwoordelijken bij de inrichting van openbare ruimtes rekening te houden met personen met een visuele handicap. Er bestaan heel specifieke toegankelijkheidsnormen. De Brailleliga vraagt daarom de normen of aanbevelingen van het Vlaams Expertisebureau Toegankelijkheid (Enter vzw), het Code Wallon de l'Aménagement du territoire, de l'Urbanisme et du Patrimoine (CWATUP) of de Règlement Régional d'Urbanisme (RRU) te respecteren.

Naast de naleving en de controle van de normen, moeten deze wetteksten blijvend worden aangepast en verbeterd. Voor het bestaande patrimonium van gebouwen zal eveneens een beleid van toegankelijkheidsnormen moeten worden opgezet.

Maar er is nog een ander domein waarin de toegankelijkheid anders moet worden bekeken. Sommigen zijn namelijk van mening dat personen met een handicap geen voldoende grote markt vormen om door de ontwerpers en fabrikanten als een economisch prioritaire doelgroep te worden beschouwd. En dat terwijl elke aanpassing om het dagelijks leven van personen met een handicap te vergemakkelijken, meestal iedereen ten goede komt.

De politieke wereld zou in dat verband de nodige impulsen moeten geven om ontwerpers, fabrikanten en operatoren rond de tafel te brengen. Zo zouden ze samen kunnen nadenken over de toegankelijkheid van de technologische of andere apparatuur die bij alle aspecten van het leven worden gebruikt (GSM, kaartjesautomaat, informatiepalen, fornuis met aanraakscherm ...).

De Brailleliga wil dat bijzondere aandacht wordt besteed aan de leesbaarheid van alle communicatie. Aangepaste kleuren, voldoende contrast en een aangepast formaat en lettertype zijn voor veel ouderen en slechtziende mensen van enorm belang.

Internet wordt een steeds belangrijkere bron van informatie, ook voor mensen met een visuele handicap. Speciale aandacht dient uit te gaan naar de toegankelijkheid van websites voor blinden of slechtzienden. Om de digitale kloof te verkleinen, vraagt de Brailleliga het gebruik van informatie- en communicatietechnologieën te vergemakkelijken.

Samengevat:

- ↳ **De bestaande normen inzake toegankelijkheid respecteren en verbeteren en toegankelijkheidsnormen ontwikkelen voor het bestaande gebouwenpatrimonium.**
- ↳ **De toegankelijkheid van technologische apparatuur verhogen met de hulp van ontwerpers, fabrikanten en operatoren.**
- ↳ **Informatie van algemeen belang toegankelijk maken en de digitale kloof verkleinen.**

4. MOBILITEIT

Inzake mobiliteit moet niet alleen de toegang tot het openbaar vervoer verbeterd worden maar ook de toegankelijkheid van dit vervoer zelf.

Sommige personen met een visuele handicap mogen gratis of tegen verlaagde prijs gebruik maken van het openbaar vervoer. Toch kunnen zij niet altijd de bus, tram of trein nemen, eenvoudigweg omdat zij moeite hebben om de halte te bereiken of omdat er geen verbinding is tot aan hun eindbestemming. Daarom vraagt de Brailleliga om alternatieve oplossingen die een optimale basismobiliteit kunnen verzekeren.

Een ander fundamenteel element om het openbaar vervoer toegankelijk te maken, is de gesproken aankondiging van de stations of haltes. Als dit systeem al bestaat, werkt het helaas niet altijd. Het systeem zou moeten worden uitgebreid naar al het openbaar vervoer: trein, tram, bus en metro.

Ook de vereiste informatie om eenvoudig en in alle veiligheid te kunnen circuleren (bijvoorbeeld de aanduidingen en bewijzing in stations), moet toegankelijk worden gemaakt.

Oplossingen vereisen een uitbreiding van het aantal aangepaste diensten voor de verplaatsing van deur tot deur van personen met beperkte mobiliteit. Verder moet het aantal aangepaste taxi's en de dekking van het aangepaste openbaar vervoer worden uitgebreid: uitbreiding van het wagenpark, verruiming van de frequentie op bepaalde plaatsen. Ook dient te worden vermeden dat de mobiliteit van personen met een handicap zou worden afgeremd door de gewestgrenzen. Hiertoe is een gewestelijke ontschotting van het aangepaste openbaar vervoer wenselijk.

Samengevat:

- **De toegankelijkheid van het openbaar vervoer vergroten: de toegang tot de gebouwen en de aanpassing van de voertuigen (gesproken aankondiging van de stations/haltes).**
- **Het aantal aangepaste taxi's voor personen met een handicap uitbreiden.**
- **De gewestelijke dekking van het aangepaste openbaar vervoer voor personen met een handicap ontschotten en uitbreiden**

5. ONDERWIJS - OPLEIDING

Of het nu in het onderwijs of in een ander type opleiding is, veel jongeren en volwassenen met een visuele handicap volgen lessen of opleidingen in gewone structuren. Met een aangepaste ondersteuning en begeleiding kunnen zij zich net zo goed ontwikkelen als hun ziende klasgenoten.

De toegang tot opleidingen voor iedereen moet dus worden aangemoedigd.

Om nog meer van deze positieve ervaringen op te tekenen, moet men de volledige, tijdelijke of gedeeltelijke integratie bevorderen, de gewone scholen sensibiliseren en de initiatieven van beleid en organisaties terzake voortzetten.

Het blijft noodzakelijk de leerkrachten en lesgevers zelf over de handicap in te lichten om de aanpak, opvang en integratie van personen met een visuele handicap te vergemakkelijken.

Veel leerlingen gaan naar het Buitengewoon Onderwijs, maar een grote groep leerlingen met een handicap gaat ook naar het gewoon onderwijs. Binnenkort start men in Vlaanderen met het plan "leerzorg".

Binnen dit kader blijft het belangrijk te onderstrepen dat ouders en betrokken professionals voortdurend dienen te beschikken over duidelijke en juiste informatie omtrent ieders rechten en plichten, alsook over de werkwijze waarmee tegemoetgekomen wordt aan de noden van het betrokken kind.

Bovendien mag gesteld worden dat niet alle expertise binnen het onderwijs zit.

Het is noodzakelijk om in dit kader samen te werken met gespecialiseerde organisaties zoals de Brailleliga.

Naast dit alles, mag men, voor wat betreft opleiding, niet vergeten dat vele personen met een visuele handicap ook slechts tot een optimale ontwikkeling komen dankzij de hulp en ondersteuning van gespecialiseerde structuren die een specifieke (beroeps)opleiding aanbieden op maat van personen met een visuele handicap.

Samengevat:

- ↳ **In het gewone onderwijs blijven verder werken aan een echt beleid inzake de schoolintegratie van blinde en slechtziende personen.**
- ↳ **De specifieke noden van blinde en slechtziende mensen inzake beroepsopleidingen blijven erkennen, evenals de structuren die dergelijke opleidingen verstrekken.**

6. TEWERKSTELLING

Tewerkstelling is een ideale manier om de integratie van een persoon met een handicap te bevorderen. Wie werkt, heeft niet alleen een baan, maar ook een inkomen, contacten met andere werknemers en draagt bovendien bij tot de ontwikkeling van de samenleving.

Om hen werkelijk gelijke tewerkstellingskansen te bieden, moet iedere discriminatie inzake de toegang tot en het behoud van jobs, vergoedingen en carrière worden vermeden. De overheid heeft al heel wat gedaan om de toegankelijkheid van examens te verbeteren, maar er moet nog veel gebeuren op het gebied van de aanwerving van personen met een visuele handicap.

Er zullen politieke en sociale maatregelen moeten worden genomen om werkgevers en werknemers te sensibiliseren voor de bijdrage die zij kunnen leveren aan de tewerkstelling van personen met een handicap. Verder zullen campagnes moeten worden georganiseerd om de collega's te sensibiliseren en dienen werknemers met een handicap in de bedrijven begeleid te worden.

Als er één sector is waarbij meerdere beleidsniveau's betrokken zijn, is het wel tewerkstelling. De tewerkstelling van personen met een handicap mag niet alleen maar benaderd worden vanuit het kader van integratie.

De principes van antidiscriminatie en gelijke kansen krijgen pas hun volledige waarde indien ze gepaard gaan met globale, multifactoriële maatregelen. Dit onder meer inzake onderwijs, opleiding, vervoer en de combinatie van specifieke en algemene stimulerende maatregelen, zonder de initiatieven te vergeten om de vooroordelen over personen met een handicap de wereld uit te helpen.

Personen met een visuele handicap die een baan zoeken of personen met een baan die slechtziend of blind worden, worden maar al te vaak afgewezen. En dat terwijl ze voor heel wat functies dezelfde competenties bezitten als ziende kandidaten.

De VDAB voert reeds geruime tijd een beleid om personen met een

arbeidshandicap te ondersteunen om aan de slag te gaan in het reguliere arbeidscircuit. Deze ondersteuning is niet enkel belangrijk bij de zoektocht naar een job, maar ook voor het behoud van deze job. Momenteel focust het beleid zich voornamelijk op het eerste. Personen met een visuele handicap moeten de mogelijkheid krijgen om specifieke, op maat aangeboden bijscholingen te volgen binnen het bestaande systeem. Binnen het grote geheel aan maatregelen die al eerder werden genomen, blijft de groep van personen met een visueel handicap een kleine groep met specifieke noden. Deze specifieke benadering mag niet onder druk komen te staan door een te algemene benadering.

De Brailleliga blijft de bezorgdheid uiten dat de erkenning van een specifieke benadering in de begeleiding van personen met een visuele handicap onder druk staat.

Wat de regelgeving betreft, wil de Brailleliga dat de geldende wetgeving inzake tewerkstellingsquota voor personen met een handicap in de overheidssector gerespecteerd wordt.

Samengevat:

- **Structuren opzetten om federale, gewestelijke, gemeenschappelijke en lokale beleidslijnen op elkaar af te stemmen en zo een beleid uit te werken waarmee werkloosheidsvallen daadwerkelijk kunnen worden vermeden.**
- **Het bedrijfsleven steunen bij hun aanwervingspolitiek, niet alleen met compenserende maar in de eerste plaats met stimulerende maatregelen.**
- **Optreden bij discriminerende situaties, niet alleen op het moment van de aanstelling maar gedurende de hele carrière van de werknemer.**
- **De verplichtingen aangaande de aanwerving van personen met een handicap in overheidsdiensten nakomen.**

7. CULTUUR

Om toegang te krijgen tot cultuur, moet een persoon met een handicap eerst de moeizame fysieke toegang tot gebouwen (bibliotheken, musea, concertzalen, theaters, filmzalen, tentoonstellingen) overwinnen. Bovendien is het begrijpen, het zich eigen maken van de inhoud van de culturele activiteit ook niet altijd evident als men een ernstige visuele handicap heeft. Hiernaast zijn er nog de vele randvoorwaarden (zoals het vervoer) die ingevuld moeten zijn. Er is dus nog veel werk vooraleer men kan spreken van een volledige culturele integratie van personen met een visuele handicap.

Aangepaste boeken zijn slechts heel zelden verkrijgbaar in het commerciële uitgeverijcircuit, en daarom is de inspanning van overheid om onder het blinde en slechtziende publiek het lezen te bevorderen, zo belangrijk. Ondanks de vele inspanningen vanuit de Vlaamse overheid, blijven personen met een visuele handicap echter nog te veel verstoken van zoveel informatie die gepubliceerd wordt.

De Brailleliga wil ook de toegankelijkheid tot de visuele kunsten, televisie, film of toneel onder de aandacht brengen. Deze culturele evenementen zijn erg gericht op het beeld.

Wat de toegang tot de visuele kunsten, de film of het toneel betreft, moet de omzetting worden verzorgd door iemand die is opgeleid in de technieken van audiobeschrijving. Op DVD of in films kan deze beschrijving van de scènes "off-screen" eenmalig worden opgenomen, maar in toneelstukken, tentoonstellingen en musea heeft de fysieke aanwezigheid van de beschrijver de voorkeur. Andere dragers (maquettes, tastbare grafieken) vergemakkelijken eveneens het contact met het blinde publiek. Dit alles verdient een gecoördineerde actie met een passende financiering.

Samengevat:

- ↳ **Het beleid in het kader van de omzetting van boeken voor het blinde en slechtziende publiek versterkt blijven voortzetten.**
- ↳ **De initiatieven om "visuele" kunsten en evenementen toegankelijk te maken via audiobeschrijving op gecoördineerde wijze subsidiëren.**

8. HULP AAN 65-PLUSSERS MET EEN HANDICAP

Wie na zijn 65ste gehandicapt wordt, krijgt te maken met een vorm van discriminatie die raakt aan de fundamenteën van de autonomie van de mens en zijn maatschappelijke integratie.

Het aantal bejaarden (65-plussers) is de voorbije vijftien jaar met ongeveer 15% gestegen, het aantal 85-plussers met meer dan 30%.

De meeste wetten waren aanvankelijk gericht op de beroepsintegratie van personen met een handicap en werden nadien uitgebreid tot hun maatschappelijke integratie, maar verwaarloosden hulp aan 65-plussers met een handicap. Als er echter één handicap is die pas op latere leeftijd ontstaat, is het wel blindheid of slechtziendheid. Wie na zijn 65ste blind of slechtziend wordt, komt niet meer in aanmerking voor gemeenschapssteun waarop personen met een handicap recht hebben.

Zo heeft iemand van 70 jaar die ernstig slechtziend geworden is, geen enkel recht op een bijdrage uit de Fondsen voor personen met een handicap om een mobiliteitscursus of witte stok te financieren, evenmin als een beeldschermloep om zijn post, zijn rekeningen, de bijsluiters van zijn geneesmiddelen, of de foto's van zijn kleinkinderen beter te kunnen zien.

Deze persoon is toch een persoon met een handicap ? Waarom krijgt hij dan geen hulp en steun zoals ieder ander persoon met een handicap ?

De Brailleliga wil dat er financiële middelen vrijgemaakt worden zodat oudere personen met een handicap niet hulpafhankelijk of zelfs uitgesloten worden uit de samenleving, en zo lang mogelijk thuis kunnen blijven. Wat dit betreft wordt het dringend tijd dat met de federale overheid en federale instellingen wordt nagedacht

over de budgettaire impact hiervan.

Wanneer een oudere persoon met een handicap, ondanks de begeleiding en de inspanningen voor een zelfstandig leven, toch niet thuis kan blijven wonen, komt hij meestal in structuren terecht zoals ziekenhuizen of rust- en verzorgingstehuizen. Met de specifieke behoeften van deze blinde of slechtziende patiënten moet rekening worden gehouden zodat de opvang, de inkadering en de verzorging zo aangepast mogelijk wordt verstrekt.

Met het woonzorgdecreet gaat men in Vlaanderen een stap in de goede richting. Binnen dit woonzorgdecreet heeft men de doelgroep van de ouderen én de doelgroep van de personen met een handicap voor ogen. Door de grote gerelateerdheid van de visuele handicap aan de leeftijd, is het belangrijk deze twee groepen niet apart te bekijken. De groep van oudere mensen met visuele problemen is een groter wordende groep met specifieke noden.

Samengevat:

- ↳ **Personen die na hun 65ste geconfronteerd worden met een handicap, het recht geven op individuele materiële hulp.**
- ↳ **Zorgen voor een betere begeleiding op maat in rust- en verzorgingshuizen, ziekenhuizen, ... door opleidingen aan te bieden aan de professionals die beroepshalve omgaan met oudere personen met een handicap.**

BIJ WIJZE VAN CONCLUSIE

Opdat de visuele handicap beter begrepen wordt en het beleid nog meer rekening houdt met de specifieke behoeften van blinde en slechtziende personen, wil de Brailleliga, naast haar doelstelling om blinde en slechtziende personen te helpen en te ondersteunen, ook haar rol als vereniging die de belangen van personen met een visuele handicap behartigt, verder voorzetten en ontwikkelen.

Daarom nodigt zij de politieke verantwoordelijken uit om de ideeën en pistes uit dit memorandum te verwerken in hun verkiezingsprogramma voor de verkiezingen van juni 2009.

Onze vereniging zal deze punten ook verdedigen in de verschillende adviesinstanties waarvan zij lid is (Nationale Hoge Raad voor Personen met een Handicap, Belgian Disability Forum, Provinciaal regionaal overleg, Toezichtcommissie Kennis- en Ondersteuningscentrum, Brusselse Adviesraad voor Personen met een Handicap, Waalse Adviesraad voor Personen met een Handicap, enz.).

Als laatste punt wil de Brailleliga nog de ondertekening van het verdrag van de Verenigde Naties i.v.m. de rechten van de persoon met een handicap naar voor schuiven. De Brailleliga eist dat dit verdrag zo snel wordt opgenomen in de Belgische wetgeving en alle andere betrokken beleidsniveaus.